

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้บุคคลมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี รัฐจะจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมเจตคติของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอด การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคมแห่งการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 นับเป็นกฎหมายแม่บทในการจัดการศึกษาของประเทศที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 สาระสำคัญคือมุ่งเน้นให้ปฏิรูประบบบริหารและจัดการทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยให้มีสภาพในเชิงนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติมีการกระจายอำนาจไปสู่พื้นที่เขตการศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งส่งเสริมให้เอกชนร่วมจัดการศึกษา และให้ความอิสระในการบริหารจัดการภายใต้การกำกับดูแลจากรัฐ

ในด้านหลักสูตรจัดให้มีคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบ อาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อและให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่ จัดทำสาระของหลักสูตร ตามวัตถุประสงค์ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะ อันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติ ตลอดจนด้านกระบวนการ เรียนรู้ ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ โดยถือว่าผู้เรียน มี ความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและ เต็มศักยภาพ และให้เป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต อย่างไรก็ตามนโยบายของรัฐบาลได้ แสดงเจตนารมณ์ที่จะปฏิรูปการศึกษา เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ อันเป็น เงื่อนไขสู่การพัฒนาาระบบเศรษฐกิจ ให้คนไทยทั้งปวงได้รับ โอกาส เท่าเทียมกันที่จะเรียนรู้และ พัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และมีปัญหาเป็นชนวนไว้แรงงานและสร้างรายได้ นำ ประเทศให้อุดมจากระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เข้มแข็งอยู่ตลอดเวลา โดยยึดหลักว่าการศึกษា สร้างคน สร้างงานและสร้างชาติ อีกทั้งแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ มุ่งเน้นที่จะยกระดับคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน และของสถานศึกษาให้มีคุณภาพสูงขึ้น ซึ่ง จุดหมายปลายทางของการปฏิรูปการศึกษา ก็คือ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การเรียนรู้ที่ถูกต้องย่อม ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียน ต้องนำทางให้ ผู้เรียนเป็นคนดีและการเรียนรู้สมบูรณ์ต้องทำให้ผู้เรียน เป็นคนมีปัญญา

สำหรับการจัดการศึกษา ทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นนโยบายสำคัญนโยบายหนึ่งของ รัฐบาลที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาการศึกษาเศรษฐกิจและสังคม ดังที่ได้กำหนดไว้ใน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) มีแนวคิดที่ยึด “คนเป็นศูนย์กลาง การพัฒนา” ในทุกมิติเป็นองค์รวมและให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุล ทั้งด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างระบบการบริหารจัดการ ภายในที่ดีให้เกิดขึ้น ทุกระดับอันเกิดให้มีการพัฒนาที่ยั่งยืนที่มี “คน” เป็นศูนย์กลางได้อย่างแท้จริง

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศนโยบายขยายโอกาสทางการศึกษาขึ้น โดยได้เริ่ม ดำเนินการตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2530 ในระยะแรกได้ดำเนินการในเขตชนบทพื้นที่ยากจน 38 จังหวัด โดยให้กรมสามัญศึกษาเป็นผู้ดำเนินการและได้ขยายจำนวน โรงเรียนเพิ่มขึ้นทุกปี ทั้งนี้ได้กำหนด เป้าหมายไว้ว่าจะพยายามให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้เรียนต่อมัธยมศึกษาปีที่ 1 ครบร้อยละ 100 ในปี พุทธศักราช 2540 (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2535:1) ในส่วนของคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาตินั้น ได้ดำเนินการในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดย เริ่มจัดในลักษณะโครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับต่อจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อีก 3 ปี

ตั้งแต่ปีการศึกษา 2533 และจัดเป็นโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในปีการศึกษา 2534 (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534:1) และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้ประกาศใช้ทำให้การขยายการศึกษาระดับอีกสามปี สำหรับโรงเรียนทุกโรงเรียนที่พร้อม จึงทำให้เป็นภารกิจที่เพิ่มขึ้นจากภารกิจหลักของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภารกิจต่างๆ ที่เพิ่มขึ้น ทำให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำเป็นต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานนำหลักสูตรไปใช้เป็นอย่างดี จึงจะส่งผลให้การจัดการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้

จากข้อมูลที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ พบว่าหลังจากประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษา พุทธศักราช 2542 มาในระยะเวลา 7 ปีการศึกษา ยังไม่พบการวิเคราะห์ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในช่วงชั้นที่ 3 แล้วยังมีประเด็นน่าสนใจและน่าศึกษาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาจากผู้บริหาร และครูผู้สอนผู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่เปิดการเรียนการสอน ในช่วงชั้นที่ 3 ในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ว่าจะต้องนำหลักสูตรไปใช้หรือนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัตินั้น ผู้บริหารและครูผู้สอนมีวิธีดำเนินการในการนำหลักสูตรไปใช้อย่างไร จะประสบปัญหาและอุปสรรคในการนำหลักสูตรไปใช้มากน้อยเพียงใด ตลอดจนปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตรที่ผ่านมายังคงมีอยู่หรือไม่ สิ่งต่างๆ เหล่านี้นับว่าเป็นสิ่งที่น่าสนใจ ซึ่งทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการประเมินใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในช่วงชั้นที่ 3 เพื่อเป็นประโยชน์ในการเสนอแนะทางการใช้หลักสูตรให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน กรรมการสถานศึกษาและนักเรียน เพื่อประเมินการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ช่วงชั้นที่ 3 ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน กรรมการสถานศึกษาและนักเรียน เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ช่วงชั้นที่ 3 ระหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่และ โรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย

1. ผู้บริหารและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ข้อมูลพื้นฐานในการบริหารจัดการหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา แม่ฮ่องสอน เขต 2
2. ผู้บริหารและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้แนวทางในการบริหารจัดการหลักสูตร ช่วงชั้น ที่ 3 ในโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับช่วงชั้นที่ 3

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตเนื้อหา
ได้แก่ การประเมินการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ช่วงชั้น ที่ 3 ของโรงเรียนใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ในด้านต่างๆ ดังนี้
 - 1.1 กระบวนการจัดการหลักสูตร
 - 1.2 การดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร
 - 1.3 การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร
 - 1.4 การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นการให้ข้อเสนอแนะต่างๆ
 - 1.5 ภาวะอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรไปใช้
2. ขอบเขตประชากร
ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน กรรมการสถานศึกษาและนักเรียนในโรงเรียนที่เปิดการสอนในช่วงชั้นที่ 3 เขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 จำนวน 39 โรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ช่วงชั้นที่ 3 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา แม่ฮ่องสอน เขต 2 ประกอบไปด้วย

1. ด้านกระบวนการจัดการหลักสูตร
2. ด้านการดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร
3. ด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นการให้ข้อเสนอแนะต่างๆ
5. ด้านปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรไปใช้

ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบและแบบสอบถามปลายเปิด จำนวน 4 ฉบับ

ฉบับที่ 1 สำหรับผู้บริหาร

ฉบับที่ 2 สำหรับครูผู้สอน

ฉบับที่ 3 สำหรับกรรมการสถานศึกษา

ฉบับที่ 4 สำหรับนักเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 หมายถึง มวลประสบการณ์หรือกิจกรรมที่จัดให้แก่ผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 1 ถึง 4

การใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 หมายถึง การนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ช่วงชั้นที่ 3 ไปสู่การปฏิบัติ อันประกอบด้วยกิจกรรม 5 ด้าน คือ

1. กระบวนการจัดการหลักสูตร ได้แก่ การเตรียมบุคลากรเพื่อใช้หลักสูตร การจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตร การบริการวัสดุและสื่อการสอนประกอบหลักสูตร การบริการแหล่งวิทยาการในโรงเรียน

2. การดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร ได้แก่ การปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่น การจัดทำแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน การวัดผลประเมินผลการเรียนการสอน

3. การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร ได้แก่ การนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตร การจัดกิจกรรมสนับสนุนการใช้หลักสูตร

4. การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นการให้ข้อเสนอแนะต่างๆ ได้แก่ การเสนอแนะให้ข้อคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการประชุม สัมมนา จัดทำหลักสูตรสม่ำเสมอ

5. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรไปใช้ ได้แก่ ปัญหาจากการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ช่วงชั้นที่ 3 ในโรงเรียนที่เปิดสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2

ช่วงชั้นที่ 3 หมายถึง ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง 3 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ที่เปิดสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง หัวหน้าสถานศึกษา ในโรงเรียนที่เปิดสอน ในช่วงชั้นที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2

ครูผู้สอน หมายถึง ข้าราชการครูที่ทำหน้าที่ปฏิบัติการสอนใน 8 กลุ่มสาระ ตามโครงสร้างของของหลักสูตรขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่เปิดสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในช่วงชั้นที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2

นักเรียน หมายถึง ผู้เรียนในช่วงชั้นที่ 3 ทุกคนในโรงเรียนที่เปิดสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในช่วงชั้นที่ 3 ทุกโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2

กรรมการสถานศึกษา หมายถึง กรรมการสถานศึกษาในโรงเรียนที่เปิดสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในช่วงชั้นที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2

ขนาดของโรงเรียน หมายถึง โรงเรียนที่ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ช่วงชั้นที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน 2 ลักษณะ คือ ขนาดใหญ่ มีนักเรียนมากกว่า 300 คน และขนาดกลาง มีนักเรียนน้อยกว่า 300 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ขนาดของโรงเรียนที่ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ช่วงชั้นที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน 2 ลักษณะ คือ

1.1 ขนาดใหญ่ มีนักเรียนมากกว่า 300 คน

1.2 ขนาดกลาง มีนักเรียนน้อยกว่า 300 คน

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ช่วงชั้นที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ในด้านต่างๆ ดังนี้

2.1 กระบวนการจัดการหลักสูตร

2.2 การดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร

2.3 การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

2.4 การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นการให้ข้อเสนอแนะต่างๆ

2.5 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรไปใช้